

Materiały

LITERATURA CZESKA I SŁOWACKA W POLSCE W LATACH 1945—1954 *

W ogólnym bilansie polskiego ruchu wydawniczego w powojennym dziesięcioleciu poważną pozycję zajmują przekłady z literatury czeskiej i słowackiej. Materiał zebrany z dziesięciu roczników Przewodnika Bibliograficznego (tzn. druki zwarte) można podzielić na 4 następujące działy: literatura czeska, literatura słowacka, młodzieżowa czeska i słowacka oraz opracowania polskie z zakresu języka i historii literatury czeskiej. Wydaje się, że układ ten umożliwi pewną orientację w zagadnieniu, a porządek alfabetyczny autorów i dzieł w obrębie każdego działu doda zestawieniu temu przejrzystości.

Dział I — literatura czeska — przedstawia się najokazalej tak ze względu na ilość autorów, jak i dzieł przetłumaczonych. Reprezentują ją przede wszystkim pisarze nowsi (Bass, Capek, Drda, Pujmanová, Rezáč i in.), chociaż nie pominięto i dawnych (Jiráska, Kollára, Němcovej, Vrchlickiego).

Twórczość Eduarda Bassa reprezentują: najpopularniejsza jego powieść „Cyrk Umberto“ (Cirkus Umberto, tłum. Zdzisław Hierowski, 1951) oraz dowcipna satyra na entuzjastów sportu „Klub jedenastu“ (Klappubova jedenáctka, tłum. Zdzisław Hierowski, 1947 i 1949). — Powieść Aleny Bernáškovéj „Droga otwarta“ (Cesta otevřená) ukazała się w r. 1951 w przekładzie Jadwigi Bułakowskiej. — Z dzieł Karela Čapka wydano w okresie dziesięciolecia „Fabrykę absolutu“ (Továrna na absolutno, tłum. Paweł Hulka-Laskowski, 1947), „Humoreski“ (tłum. Maria Erhardtowa, 1950), „Inwazję jaszczurów“ (Válka s mloky, tłum. Maria Bułakowska, 1949) oraz „Księgę apokryfów“ (Apokryfy, tłum. Helena Gruszczyńska-Dubowa, 1948). Wznowiono też w r. 1948 trylogię K. Čapka „Hordubal“, „Meteor“ (Povětroň) i „Zwyczajne życie“ (Obyčejný život) w tłumaczeniu Pawła Hulki-Laskowskiego. — Svato-pluka Čecha „Wyprawa pana Broučka w XV stulecie“ (Výlet pana Broučka do XV století, tłum. Maria Erhardtowa, 1951) przenosi nas w odległy świat czeskiego średniowiecza. — Jan Drda, utalentowany prozaik, powieściopisarz, felietonista i dramaturg, zyskał w Polsce dużą popularność, o czym świadczą liczne wydania jego dzieł. Powieść „Miasteczko na dłoni“ (Městečko na dlani, tłum. Zdzisław Hierowski) wydano pięciokrotnie (1947, 1948, 1949, 1951 i 1954). Niemniej, poczytny okazał się zbiór opowiadań „Milcząca barykada“, pierwotnie pt. „Niema barykada“ (Němá bari-káda) w przekładzie Stefana Dębskiego. O jej sukcesie świadczą cztery wydania (1948, dwukrotnie w r. 1949 oraz wyd. nowe w r. 1950). Wybór opowiadań z powyższego zbioru pt. „Nieznany żołnierz“ ukazał się w Bibliotece Żołnierza w Serii Popularnych Wypisów Literackich (1951). — Stare, średniowieczne podanie o szczurołapie, który mszcząc się na wiarołomnych mieszczanach zgubił całe miasto, jest tematem powieści Viktora Dyka „Szczurołap“ (Krysař) przetłumaczonej na język polski przez K. A. Jaworskiego i wydanej w r. 1949. Františka Fajtla „Zestrzelony“ (Sestřelen, tłum. Maria Erhardtowa, 1948) to wspomnienia lotnika z drugiej wojny światowej. — Z twórczością Juliusa Fučika zapoznano czytelnika polskiego wydaniem wyboru z pism „Reportażu spod szubienicy“ oraz zbioru pt. „W kraju, gdzie jutro jest już dniem wczorajszym“. Wybór z pism zatytułowany „O bohaterach i bohaterstwie“ (tłum. Helena Gruszczyńska-Dubowa) został opraco-

* Zestawienie niniejsze informuje m. in. w jakiej mierze omówiona w artykule J. Opelika i J. Damborskiego (p. wyż.) literatura czeska ubiegłego dziesięciolecia została udostępniona czytelnikowi polskiemu.

wany na podstawie książki „Lide, bděte!“ i doczekał się dwóch wydań: w r. 1952 i 1953. Zawiera on m. in. wyjątki z utworów „Revoluční novinář“, „V zemi milované“ oraz „Reportáž psaná na oprátce“. „Reportáž spod szubienicy“ (Reportáž psaná na oprátce, tłum. Helena Gruszczyńska-Dubowa) z przedmową Gusty Fučíkovéj ukazał się czterokrotnie w r. 1947, 1949, 1951 i 1952. Fragment pt. „Cela 267“ wydano w Bibliotece Żołnierza, w serii: Opowiadania o Walce i Pracy. Zbiór reportaży z nielegalnej podróży autora do ZSRR w r. 1930 pt. „W kraju, gdzie jutro jest już dniem wczorajszym“ (V zemi kde zítra již znamená včera, tłum. Helena Gruszczyńska-Dubowa) wyszedł w całości w r. 1951. Poprzednio (w r. 1950) ukazał się jego fragment pt. „Historia stalingradzkiego traktora“ w przekładzie A. J. Kamińskiego, wydany ponownie w r. 1952 w tłumaczeniu Heleny Gruszczyńskiej-Dubowej. — Twórczość pisarską Jarmila Glazarovej reprezentuje jej doskonała powieść „Adwent“ (tłum. Maria Erhardtowa, 1950). — W okresie wojny powstała ciekawa książka Adolfa Hoffmeistra „Turysta mimo woli“ (Turistou proti sve vůli) zawierająca wrażenia autora z pobytu w Ameryce. Przetłumaczył ją Zdzisław Hierowski, w rękę czytelnika polskiego znalazła się w r. 1946. — Niesłabnącym powodzeniem cieszy się w Polsce Jaroslav Hašek, niezrównany kpiarz i humorysta. „Przygody dobrego wojaka Szwejka podczas wojny światowej“ (Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války, tłum. Paweł Hulka-Laskowski) wydano po wojnie czterokrotnie — dwa razy w r. 1949, 1950 i w r. 1954. Fragmenty tej powieści pt. „Kilka przygód dobrego wojaka Szwejka“ w wyborze i opracowaniu Jana Kozłowskiego ukazały się w Serii Popularnych Wypisów Literackich Biblioteki Żołnierza. Z innych utworów tego autora udostępniono czytelnikowi polskiemu dwa zbiory humorów „Kronikę śmiechu“ (tłum. Stefan Krysiak, 1950) oraz „Tasiemca księżnej pani“, tłum. Stefan Krysiak (1951), oba w Bibliotece Szpilek.

Czeską powieść historyczną reprezentuje Alois Jirásek. Z bogatej jego spuścizny wydano „Marylę“ (tłum. Julia Dutkowska-Fischerowa, 1949), „Mroki* (Temno, tłum. Zdzisław Hierowski, 1953), „Na starej poczcie“ (Na staré poště, tłum. Nina Zalewska, 1950), „Psiogłowców“ (Psohlavci, tłum. Julia Dutkowska-Fischerowa, 1948, wyd. 2 w r. 1953), powieść historyczną z drugiej połowy XVIII w. „Skalkowie“ (Skaláci, tłum. Wacław Madejski, 1949), „Studentkie dzieje z dawnych lat“ (Filosofská historie, tłum. Nina Zalewska, 1950) oraz „Uroki świata“ (Ráj světa, tłum. Zdzisław Hierowski, 1950, wyd. 8 w r. 1951). — Vaška Kaňę poznajemy z jego powieści biograficznej „Dziecko wojny“ (Válkou narušeni, tłum. Stefan Duba-Dębski, 1954). — Miloš Kratochvíl doczekał się w dziesięcioleciu przekładu dwóch części swojej trylogii „Mistrza Jana“ (Mistr Jan) ze wstępem Václava Stejskala oraz „Pochodni“ (Pochodeň, tłum. Zdzisław Hierowski, 1954). — Miłośników sportu zainteresowała z pewnością powieść Františka Kožíka „Zwycięzca maratoński“ (Vítěz marathonský. Příklad Emila Zátopka, tłum. Czesław Biliński, 1954). — Do ciekawszych pozycji należy powieść „Uśmiech rycerza Paleczka“ (Palečkův úsměv), przetłumaczona przez Andrzeja Sieczkowskiego (1951). Autorem jej jest František Kubka doskonały nowelista, dramaturg, krytyk literacki, eseista i tłumacz. — Z powieści Marii Majerovej ukazały się w Polsce „Ballada górnicza“ (Havířská balada, 1949, wyd. 2 w r. 1950), „Najpiękniejszy świat“ (Nejkrasnější svět, dwa wydania w r. 1951 i 1953) oraz „Syrena“ (Siréna, w trzech wydaniach 1949, 1950 i 1951) — wszystkie w przekładzie Jadwigi Bułakowskiej. — Powieść Heleny Malířovej „Mariola“ jest właściwie kroniką czeskiego teatru. Udostępniła ją czytelnikowi polskiemu Alina Swiderska (1949). — Problematyka wsi czeskiej występuje w twórczości Oskara Mališa. Jedną z jego powieści „Słońce wyjrzało“ (Slunce už vyšlo, tłum. Antoni Brosz), wydano w r. 1951. — Z twórczością Jiří'go Marka zaznajamia nas „Marsz w ciemnościach“ (Muži jdou v tmě, tłum. Zdzisław Hierowski, 1951), gawędy górnicze „Nad nami świta“ (Nad námi svítá, tłum. Zdzisław Hierowski, 1950), z których opowiadanie pt. „Gdy starzy z młodymi wojowali“ ukazało się

osobno w roku 1952, następnie „Stary dom“ (Opowiadanie, tłum. Stanisław Ostrowski, (1952) oraz „Wieś pod ziemią“ (Vesnice pod zemí, tłum. Stefan Dębski, 1952). — Nie zapomniano o pierwszej autorce czeskiej Boženie Němcovej. W Serii 2 Biblioteki Narodowej ukazały się: „Babunia“ (Babička) w przekładzie Pawła Hulki-Laskowskiego, ze wstępem M. Renaty Mayenowej i z komentarzem Jana Trzynadłowskiego (1951) oraz „Wybór obrazków i opowiadań“ w tłumaczeniu i opracowaniu Józefa Magnuszewskiego (1952 wyd. w r. 1953). Jana Nerudę rekomendują „Opowiadania ze starej Pragi“ (Malostranské povídky, dwa wydania 1949, 1951), jak również „Wybór opowiadań“ (Jen dál! 1952) przełożone przez Marię Erhardtową. — W bogatej liczbie przekładów z literatury czeskiej twórczość A. C. Nora reprezentuje jedna tylko powieść „Na pograniczu“ (Bürkental, którą tłumacz, Zdzisław Hierowski, opatrzył wstępem zatyt.: A. C. Nor, epik śląskiego pogranicza (1948). — Z prozą Karela Nového zapoznano czytelnika polskiego wydaniem dwóch jego powieści „Na rozdrożu“ (Na rozcestí, tłum. Krystyna Żebrowska, 1952) i „Żelazo ostrzy się żelazem“ (Železo železem se ostří, tłum. Helena Gruszczyńska-Dubowa, 1952). — Dużą poczytnością cieszy się „Anna proletariuszka“ (Anna proletárka) Ivana Olbrachta, powieść o r. 1920. Pojawiła się ona w r. 1948 w przekładzie Heleny Gruszczyńskiej-Dubowej, już w r. 1949 ukazało się wydanie drugie, przedrukowane również w wydawnictwach seryjnych Towarzystwa Bibliotek Obiegowych i Biblioteki Chłopskiej Drogi. Następny rok (1950) przyniósł wydanie trzecie, a 1951 — fragment tej powieści pt. „Tonik i Anna“ w opracowaniu Sabiny Prtylakowskiej (Biblioteka Zolnierza. Seria 1: Popularne Wypisy Literackie, 36). O popularności tej książki w Polsce świadczy ukazanie się jej raz jeszcze w r. 1953 z posłowiem Zdzisława Hierowskiego. Helena Gruszczyńska-Dubowa przetłumaczyła również inną powieść Ivana Olbrachta „Mikołaj Szuhaj, zbójnik“ (Nikola Šuhaj, loupežník, 1949, wyd. 2 w r. 1953), zaś Krystyna Żebrowska „Tak było kiedyś“ (Bejvávalo, 1951). — Jan Otčenášek wystąpił z powieścią „Zwycięskim krokiem“ (Plným krokem) w r. 1954, którą przetłumaczył Edward Gilar. — „Milczące dzieci“ (Zamkle děti) powieść Jaroslava Podroužka pojawiła się w r. 1949 w przekładzie Marii Bunkiewiczowej. — Marię Pujmanovą poznaliśmy z przekładów następujących jej powieści: „Igranie z ogniem“ (Hra s ohněm, tłum. Andrzej Sieczkowski. Wyd. 1. i 2. w 1949 r., wyd. 3. w 1951 r.), „Ludzie na rozstajach“ (Lidé na křižovatce, tłum. Andrzej Sieczkowski, 1948, wyd. 2. w 1949, wyd. 3. w 1951 r.), oraz dwóch nowel „Pacjentka doktora Hegla“ i „Przeczcucie“ (Předtucha, tłum. Maria Erhardtowa, 1949). — Z dzieł Václava Řezáča wydano „Czarne światło“ (Černé světlo, tłum. Maria Erhardtowa, 1949), „Krawędź“ (Rozhraní, tłum. Maria Erhardtowa) dwukrotnie w r. 1948 w serii Biblioteki w Prenumeracie oraz Klubu Literackiego „Odrodzenie“ i w r. 1949, tego samego roku ponownie w serii Tow. Bibliotek Obiegowych, „Powrót“ (Nástup, tłum. Maria Erhardtowa, 1953) oraz „Ślepą uliczkę“ (Slepá ulička, tłum. Helena Gruszczyńska-Dubowa, 1949). — W roku 1950 ukazała się w tłumaczeniu Marii Erhardtowej pierwsza część nie dokończony trylogii Karela Schulza „Kamień i cierpienie“ (Kámen a bolest). — Prozę Karela Františka Sedláčka reprezentuje powieść „Luizjana budzi się“ (Luisiana se probouzí, tłum. Maria Erhardt, 1954). — W burzliwy rok 1848, rok Wiosny Ludów, przenosi nas Antal Stašek w swej „Opowieści o szewcu Mateuszu i jego przyjaciółach“ (O ševci Matoušovi i jeho přátelích), którą wydano w r. 1953 w tłumaczeniu Jadwigi Bułakowskiej, z przedmową M. Zuławskiego. — Karoliny Světlí „Dzwoneczkowa królowna“ (Zvonečková královna), pojawiła się u nas w tłumaczeniu Zdzisława Hierowskiego w r. 1949. — Powieść Marii Špetovej „Anna i jej rodzina“ (Anna i její lidé, tłum. Maria Erhardtowa) wydano w r. 1952 z przedmową F. Hampla, w tymże roku widzimy ją również w serii Biblioteki Przyjaciółki nr 11, 12. — Svatopluk Turek dał się poznać polskiemu czytelnikowi w swych powieściach: „Botostroj“ wydanej w r. 1951 z przedmową J. Mołoczkowskiego i wstępem M. Wirty pt. „O Bacie.

„batowszczyźnie“ i o „Botostroju“ oraz „Martwa ziemia“ (Mrtvá země, tłum. Maria Erhardtowa, 1951). — Z literackiej puścizny Vladislava Vančury wybrał i przetłumaczył Zdzisław Hierowski powieść „Koniec starych czasów“ (Konec starých časů), która ukazała się w r. 1948. — Wśród licznych przedstawicieli literatury czeskiej znalazła się również Eva Vrchlická, córka sławnego poety Jaroslava Vrchlickiego. Powieść jej „Wicka“ (Vincka, tłum. Maria Gwoździówna) wyszła w r. 1951. — Dwie powieści „Burzliwy rok 1905“ (Bouřlivý rok 1905, tłum. Waclaw Madejski, 1951) oraz „Przyjdą nowi bojownicy“ (Vstanou noví bojovníci, tłum. Andrzej Piwowarczyk, 1951) reprezentują twórczość literacką Antonína Zapotockiego. Na podstawie powieści „Przyjdą nowi bojownicy“ Jiří Fried i F. A. Dvořák opracowali scenariusz filmowy, wydany jako nr 23 Biblioteki Scenariuszy Filmowych (1953).

Poezja czeska znalazła swoich przedstawicieli w J. Kollárze, St. K. Neumannie, V. Nezvalu i J. Vrchlickim. W Serii 2 Biblioteki Narodowej wydano w r. 1954 „Wybór pism“ Jana Kollára w opracowaniu Henryka Batowskiego. Zawiera on m. in. Rozprawę o literackiej wzajemności oraz dodatki 1. Jan Kollár w polskich utworach poetyckich, 2. List Kollára do J. Siweckiego w Krakowie. — Wybór poezji i prozy Stanisława Kostki Neumannna pt. „I bądź dumny“. (A hrdý bud) ukazał się w r. 1954 z przedmową A. Włodka. — Kazimierz Andrzej Jaworski przełożył poemat Vítězslava Nezvala „Pieśń pokoju“ (Zpěv míru, 1952). — „Wybór poezji“ Jaroslava Vrchlickiego pojawił się w r. 1954 w Serii 2 Biblioteki Narodowej w opracowaniu Józefa Magnuszewskiego. Wiersze tłumaczyli Waclaw Gasztowt, Bronisław Grabowski, Maria Konopnicka, Zenon Miriam-Przesmycki i Józef Magnuszewski. — Rok 1951 przyniósł antologię poetów czeskich i słowackich pt. „Nadzieja“.

Dramat czeski reprezentują Jana Drdy „Igraszki z diabłem“ (Hrátky z čertem, tłum. Zdzisław Hierowski, 1949) oraz „Brygada szlifierza Karhana“ (Vaška Kaňi, w opracowaniu dramaturgicznym K. Dejmka i J. Warmińskiego (tłum. H. Walicka, dwa wydania w r. 1950). Obie sztuki wystawiono na scenach polskich.

Wielu skromnie pod względem ilościowym przedstawiają się przekłady z literatury słowackiej. Spotykamy tu powieść Jozefa Horáka „Lasy milczą“ w tłumaczeniu Antoniego Brosza (1949), następnie kilka dzieł Petra Jilemnickiego: „Kawałek cukru“ (Kus cukru) przełożyła Alina Świdarska. Powieść ta doczekała się dwóch wydań (1950, 1951), przy czym wyd. 2 ukazało się pod zmienionym tytułem „Kostka cukru“ w Bibliotece Gazety Robotniczej; „Kronika“ (tłum. Zdzisław Hierowski) pojawiła się po raz pierwszy w r. 1950, po raz drugi w r. 1951 jako nr 14 Biblioteki Głosu Wybrzeża. Ostatnią zanotowaną w dziesięcioleciu pozycją P. Jilemnickiego to „Nieoranane pole“ (Pole neorané, tłum. Maria Erhardtowa, 1951, wyd. 2. 1952 r.). Literaturę słowacką reprezentują ponadto Peter Karvaš swoją powieścią „Pokolenie“ (Toto pokolenie, tłum. Zdzisław Hierowski, 1951), Fraňo Kral' „Zakretem pod Ruchom“ (Cesta zarúbaná, tłum. Feliks Gwiżdż, 1950 i 1951) oraz zbiór opowiadań i szkiców z dziejów powstania słowackiego w latach 1943/44 pt. „Spotkania w lasach“ (Stretnutia v lesoch) Heli Volanskiej w przekładzie Jana Nepomucena Millera.

Osobny dział tworzą książki dla dzieci i młodzieży, przedstawiający się nader okazale. Czytelnik polski znajduje tu ciekawy przegląd również i tej dziedziny twórczości literackiej czeskiej i słowackiej. W serii Dobre Książki dla Młodzieży wydano powieść Jiřígo Cirkla „Jasiek z Koziej Wólki“ (Honza z Telechio, tłum. Jadwiga Bułakowska, 1949). Karel Čapek ofiarował najmłodszym czytelnikom „Bajkę o dobrym listonoszu“ (Pohádka pošťacká, tłum. Maria Kann, 1952, wyd. 2. w 1953 r.) oraz uroczą „Daszeńkę“ (Dašenka, tłum. Jadwiga Bułakowska, 1950, wyd. 2. wyszło w 1953 r.) — Spółka autorska Petr Denk, Maria Kann i Janina Porazińska dostarczyła najmłodszym czytelnikom dwóch przyjemnych książeczek, których teksty oparto na zabawach i pogwarkach dziecięcych oraz na piosenkach ludowych polskich i czeskich. Pierwsza z nich nosi tytuł „Dokoła“ (1950), druga „Złoty gołąb“ (1950). —

Norberta Frýda „Bunt w maszynie do pisania“ przełożyła Jadwiga Bułakowska (1951). — Ciekawą pozycję stanowi „Zdobycie bieguna północnego“ (Obsazení Severního pólu), reportaż na wzór Verne'a, ale oparty na rzeczywistości, Juliusa Fučíka (tł. Czesław Biliński, 1954). — Z literatury dla małych dzieci można z kolei zacytować Olgi Harmanovej „O kreciku Wędrowniczku“ (Krtko Tulačík, tłum. Jadwiga Bułakowska, 1950), zbiór bajek koreańskich Vlasty Hilskiej „Diamentowe Góry“ (Démantové hory, oprac. i tłum. Jadwiga Bułakowska, wiersze tłum. Hanna Januszewska, 1951, wyd. 2. w 1953 r.), Karela Hrocha „Podróż kolorowej piłki“ (tłum. Jadwiga Ważewska, 1951, wyd. 2. w 1952 r.), Marii Pujmanovej „Tego królik nie lubi“ (Nespokojený králíček, tłum. Jadwiga Bułakowska, 1951), Anny Malinskéj „Nasz Adamek“ (Náš Adámek, tłum. H. Bayerowa, 1952), Josefa Menzla dwie powiastki o Misiu Kuleczce „Miś Kuleczka w cyrku“ (Mísa Kulicka v cirkuse, 1952) oraz „Miś Kuleczka w rodzinnym lesie“ (Mísa Kulicka v rodném lese, 1950), obie w przekładzie Jadwigi Bułakowskiej. — W inny świat wprowadza dzieci Pavel Nauman. Jego „Zaczarowane parowozy“ (Pohádky o mašinkách) przetłumaczyła Jadwiga Bułakowska (1949). — Nie zapomniał o młodzieży Václav Rezáč, poświęcając jej kilka ciekawych książek. Jedną z nich pt. „Zielona książka“ (Poplach v Kovářské uličce, tłum. Zofia Kowalewska) wydano w Polsce w roku 1949. — Dla najmłodszej dziatwy przeznaczone są Ondřeja Sekory „Opowiadanie o drzewach i wietrze“ (Pohádka o stromech a větru, tłum. W. Badalska, 1951), oraz „Rozgniewany węgielek“ (Jak se uhli pohnevalo, tłum. Halina Juszcza-kowska), który poszczycić się może dwoma wydaniem (1950 i 1954), jak również opowiadanie Buhumily Silovej „30 koni Wicka goni“ (Třicet koní ven honi, tłum. S. Smid-Berżyńska, 1951) oraz przemila książeczka Josefa Václava Sládky „Sládek dzieciom“ (Sládek dětem) opracowana na podstawie oryginału czeskiego przez Hannę Januszewską (1950). — Z „Sforą bieguna południowego“ (Smečka jižního pólu), ciekawą powieścią o Antarktydzie napisaną przez Jaromíra Václava Smejkała ze współudziałem Václava Vojtěcha zapoznał się młody czytelnik polski w r. 1948. — Do czasów zamierzonych sięga Eduard Štorch. W okresie powojennym wydano „Łowców mamutów“ (Lovci mamutů na Bílé skále. Čtení o praobyvatelích země české. 1949, 1951, wyd. 2. w r. 1952), „Nad Wielką Rzeką“ (U Veliké řeky. Dobrodružství dávných lovců na Vltavě. 1949, 1951, wyd. 2. w r. 1952), „Osadę Kruków“ (Osada Havranů, 1953) oraz „Ród woła“ (Hrdinská pouť, 1951), wszystkie w przekładzie Jadwigi Bułakowskiej. — Bogaty i różnorodny dział literatury dla dzieci i młodzieży zamykają dwie książeczki dla najmłodszych Oldřicha Syrovátky „Jak olbrzym Podobłok został milicjantem i inne bajeczki“ (Obr Dooblak strážníkem a jiné pohádky a ještě tři na přídavek pro caparty, tłum. Walerian Lachnitt, 1949) oraz Zdenka Zaorala „Wesołe trzy po trzy dla naszych najmłodszych“ (Řikanky pro malí občanky, tłum. Stanisław Ostrowski, 1952).

Literatura czeska i jej zagadnienia stały się tematem szeregu prac polskich naukowców. Janina Loret wydała „Listy Vítězslava Háška do Władysława Belzy. Przyczynek do stosunków kulturalnych polsko-czeskich w drugiej połowie XIX wieku.“ (1953. Odb.: Ze Skarbcza Kultury z. 2). Rok 1951 przyniósł dwie prace Józefa Magnuszewskiego: „Stosunki literackie polsko-czeskie w końcu XIX i na początku XX wieku“ oraz „Korespondencja Kazimierza Przerwy-Tetmajera z Franciszkiem Kwapilem“ (Odb.: Pamiętnik Literacki 1951, z. 1). — W wydawnictwie seryjnym Wiedza Powszechna ukazały się w r. 1948 dwie pozycje z literatury czeskiej, mianowicie prof. Mariana Szyjkowskiego „Czeskie odrodzenie w wieku XIX“ oraz teoż autora „Karol Hynek Mácha, twórca czeskiego romantyzmu“. — Jerzy Slizinski wydał w r. 1951 „Korespondencję J. I. Kraszewskiego i F. A. Hory“. — Rozprawy prof. Stefana Wierczyńskiego omawiają szereg zagadnień ogólnych i szczegółowych. Są to: „Stosunki kulturalne polsko-czeskie. Czasy dawne“. Pam. VII Powsz. Zjazdu Hist. Pol. T. 1, s. 247—263 i nadb., „Motywy polskie u Alojzego

Jiráską" (1951. Nadd.: Przegląd Zachodni nr 3/4), „Nowy czeski przekład „Dziadów“ Mickiewicza pióra Franciszka Halasa" (1948. Nadd.: Przegląd Zachodni nr 12), „Polski i czeski Dialog Palinura z Charonem. Biernat z Lublina i Mikuláš Konáć" (1952. Odb.: Pamiętnik Literacki z. 1/2) oraz „Z historii wątków wędrownych. Średniowieczna legenda o św. Aleksym w Polsce i na Słowaczynie" (1952. Nadd.: Pamiętnik Słowiański. T. 3). Poważną pozycję stanowi również praca Lidii Winniczuk „Szymon z Pilzna Marycki — tłumacz i wydawca Demostenesa (1951). — Charakter popularny posiada monografia Heleny Gruszczyńskiej-Dubowej „Juliusz Fuczki" (1952). — K. Białek, I. Bortuń-Staszewska, Z. Janiak, W. Janowska, K. Konopacka, V. Pluchařová, H. Rogozińska i A. Zawilski opracowali „Graszki z diabłem" Jana Drdy. (Inscenizacja L. Schillera wobec tekstu i inscenizacji A. Podhorskiego, 1950. Nadd. Prace Polonistyczne. Seria 7, 1949). — Z dziedziny językoznawstwa pojawiły się dwie prace prof. Tad. Lehra-Splawińskiego, obie w postaci powielanego maszynopisu, mianowicie „Teksty staroczeskie doby przedhusowej" (1952) oraz „Zarys gramatyki historycznej języka czeskiego. Głosownia i fleksja historyczna" (1953), a jako tom 2 Chrestomatii Słowiańskiej ukazały się w „Bibliotece Studium Słowiańskiego U. J." w r. 1950 „Teksty zachodnio-słowiańskie" [tj. czeskie, słowackie, łużyckie, połabskie] w opracowaniu Z. Klemensiewicza, T. Lehra-Splawińskiego, J. Magiery, W. Taszyckiego.

Powyższy przegląd świadczy wymownie o zacieśniających się więzach przyjaźni polsko-czechosłowackiej i ożywionej wymianie dóbr kulturalnych między obu bratnimi krajami.

JANINA FORMANOWICZ

BIBLIOTEKA KAZNODZIEI POLSKIEGO WE WROCŁAWIU

W Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu mieści się druk¹ (sygn. 8 A 33) *Dt. Catalogus von Theologischen Historischen und andern gelehrten Büchern, welche den 14-ten October und folgende Tage auf dem Salzringe in Tit. Hrn. Morgenroths Hause 2 Stiegen hoch, gegen baare Bezahlung verauctioninet werden sollen. Breslau 1771.* Wydawcy, drukarza, a co najważniejsza właściciela księgozbioru nigdzie tu nie znajdujemy. Nieznana osoba wszakże dopisała piórem na egzemplarzu Biblioteki Uniwersyteckiej (dawnej Biblioteki Miejskiej) we Wrocławiu, po słowie >Catalogus(< „Christ. Assigii Eccl. ad Christop. Wratisl." Notatka ta jest bardzo stara i zapewne współczesna drukowi. Wystawioną na sprzedaż bibliotekę przypisał więc ktoś nieznanemu Krystianowi Assigowi, kaznodziei polskiemu i niemieckiemu przy kościele św. Krzysztofa we Wrocławiu. Zadziwia nas jednak, że przypisywany K. Assigowi księgozbiór wystawiono na aukcję dopiero w dwadzieścia lat po jego zgonie.

Zajrzyjmy do domu Morgenrotha na placu Solnym we Wrocławiu i spróbujmy dowiedzieć się, kto tam mieszkał ok. r. 1771. Właśnie 2 lipca 1771 r. zmarł tu trzydziestosześcioletni syn Krystiana Assiga — Karol Gottfried². W kilka zaledwie miesięcy po śmierci tego protosekretarza sądu miejskiego we Wrocławiu zapowiedziano aukcję interesującej nas biblioteki. Stąd wniosek, że po zgonie Krystiana Assiga jego biblioteka przeszła na syna Karola Gottfryda i została sprzedana po śmierci tego ostatniego w r. 1771.

Kto to był Krystian Assig?

Urodził się on w Wielkopolsce w Zdunach, 5 czerwca 1686 r.³ w niemieckiej rodzinie rzemieślniczej. Ojciec jego Jerzy zajmował się kuśnierstwem w Bojanowie,

¹ W pracy niniejszej wyzyskano wiele druków okolicznościowych i innych materiałów znajdujących się w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu.

² Schlesische Instanzen Notiz ... 1770. Breslau, j. 152. Abkündigung b. m. w. d., s. 1—2 nb (= drukowane ogłoszenie o śmierci Karola Gottfryda Assiga).

³ Schlesische Instanzen Notiz ... 1770. Breslau, s. 152. Abkündigung b. m. r. w. d., s. 1—2 nb D. G o m o l c k e (Breslauisches Evang. Zion 1736, s. 122) i J. S. E h r h a r d t (Presbyterologie d. Evang. Schlesiens ... Liegnitz 1780, I, s. 439) podają błędnie Bojanowo jako miejsce urodzenia